

Vera Grebenc in Amra Šabić (2013)

Ljubljanske zgodbe – Biografije navadnih ljudi

Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. 182 strani.

ISBN 978-961-6569-50-7

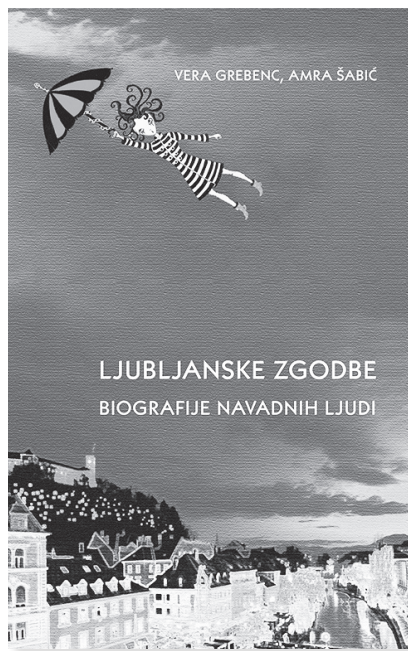
Znanstvena monografija *Ljubljanske zgodbe* s podnaslovom *Biografije navadnih ljudi* obravnava eno izmed najpomembnejših področij socialnega dela – raziskovanje življenjskega sveta ljudi na podlagi naracij in zgodb. To najbolje s svojimi besedami poudarita avtorici Vera Grebenc in Amra Šabić na začetku (str. 7):

Raziskovanje vsakdanjega sveta je za socialno delo ključno, saj namreč socialno delo lahko uresničuje svoje poslanstvo le ob upoštevanju vsakdanje realnosti ljudi.

Posledica dolgoletnega raziskovanja ljubljanske »scene« avtoric in drugih sodelavcev na projektih s področja uživanja prepovedanih drog, raziskovanja potreb starih, mladih, žensk in otrok, žrtev nasilja, težav z duševnim zdravjem ter obvladovanja tveganj in tveganih življenjskih slogov, je bogat nabor podatkov (zgodb, izjav), ki jih v tem delu avtorici skupaj s teoretskim in metodološkim okvirjem nadgradita v pomemben prispevek za stroko in znanost socialnega dela.

Monografija pa je več kot zgolj prispevek k socialnemu delu, saj ponuja vpogled v življenje ljudi, katerih zgodbe so spregledane, preslišane ali pa tako stigmatizirane, da jih nekateri niti ne želijo slišati in jim pripisati vrednosti. Knjiga tako omogoča vpogled v življenjske svetove ljudi, ki so nam pogosto neznani ali nedostopni. Zato je zanimiva tako za raziskovalce, ki jih zanima vsakdanje življenje ljudi, kot za posameznike, ki jih zgolj zanimajo različne življenjske zgodbe, pa tudi za avtorje zakonov, pravilnikov, aktov in strategij na najvišji ravni mestne in državne uprave, ki s svojimi predpisi (de)kriminalizirajo določene aktivnosti, podelijo ali vzamejo pravice, obsodijo ali oprostijo, ignorirajo ali pomagajo.

Monografija je sestavljena iz treh glavnih delov, besedilo pa bogatijo fotografije Antona Grebenca, ki prikazujejo predstavljena področja in razvijajoče se teme. Uporabljene fotografije med drugim podkrepijo misel avtoric, ki sami predstavljene zgodbe večkrat poimenujeta fotografije ali izseki. Te moramo

gledati kot približek resnici, konstrukt, ki med udeleženi nastane v procesu raziskovanja, zapisovanja in interpretiranja.

V prvem delu, uvodu, avtorici predstavitava raziskovanje kot nekaj neizogibnega za socialno delo, saj je bilo le to »v prvotni obliki terensko delo in socialni delavci/delavke smo ob vstopu v skupnost vedno raziskovalci« (str. 11). V uvodu so predstavljeni: etnografska izhodišča za raziskovanje, narativna orientacija pri raziskovanju in konstruktivističen pogled v socialnem delu. Na kratko so predstavljeni: zgodovina razvoja kvalitativnih metod raziskovanja, njihova uporabnost za raziskovanje v socialnem delu in pomen za strokovnjake s področja socialnega dela, ki želijo priti v stik z ljudmi in spoznati njihov življenjski svet.

Avtorici v nadaljevanju uvoda z uporabo primerov že omenjenih raziskav predstavitava strategije in metode vstopanja v skupnost. Predstavljeni so primeri odprtih in zaprtih ter zasebnih in javnih prostorov, v katerih se raziskovalci srečujejo s sogovorniki, ter s tem povezane posebnosti raziskovanja v teh prostorih. S primeri so podani napotki, kdaj je pri vstopu v skupnost smiselno uporabiti katero metodo (zgolj opazovati ali vzpostaviti stik) in katero strategijo (po zaslugi osebnih poznanstev ali naključno).

Vstopanje v skupnost in raziskovanje te skupnosti pa nista namenjeni zgolj sami sebi. Vanje stopamo, da raziščemo potrebe ljudi iz te skupnosti in se primerno odzovemo nanje.

Da to delo lahko opravimo, potrebujemo konkretne in smiselne informacije. Za nabor dobrih informacij pa potrebujemo kakovostna in smiselna raziskovalna orodja. (Str. 47.)

V drugem delu knjige tako avtorici predstavitava izdelovanje etnografskih zemljevidov skupnosti. Bralcu s pomočjo primerov iz preteklih raziskovanj predstavitava matrico za izvedbo pogovorov, ki je uporabna kot opomnik in vodilo raziskovalcu. Najpomembnejša področja, ki jih matrica obsega, so: značilnosti raziskovane skupine/fenomena, ocena socialnega konteksta, ocena zdravja, ocena tveganj in ocena služb. Vsa področja so natančneje predstavljena, poleg tega pa avtorici na podlagi svojih izkušenj predstavitava tudi uporabne napotke za praktike in raziskovalce, ki bi te matrice uporabili.

Z uporabo odprtih vprašanj so zgodbe sogovornikov umeščene v kontekst, ki ga lahko dopolnujemo z informacijami ključnih informatorjev v skupnosti, izbranih posameznikov in skupin ter strokovnjakov, ki delujejo v skupnosti. Raziskovalci sestavljajo »sliko« ali »fotografijo«, tako nastaja etnografski zemljevid skupnosti.

Avtorici dobro argumentirata (str. 63):

Šele etnografski pristop k raziskovanju, ki vključuje poizvedovanje na terenu in pri ljudeh, ki poznajo dogajanje, omogoča odkrivanje in zapisovanje neodkritih in nepriznanih vednosti, ki jo ima skupnost.

Avtorici na koncu drugega dela knjige predstavitava raznovrstnost slogov pripovedovanja in zvrsti pripovedi. Predstavljeni so: intervju, v katerem se morata sogovornika v pripovedi sporazumeti in konstruirati skupno razumevanje

sveta, biografske pripovedi, na primer kronološko urejena življenjska zgodba, in pogovori o vsakdanjem življenju in dogodkih ljudi. Doživetja in vednosti sogovornikov v dokumentirani obliki dobijo vrednost, saj jih lahko uporabimo za načrtovanje strokovnih odzivov na prepoznane potrebe, hkrati pa zapisi pogovorov

postanejo v zapisani obliki pomembni sami po sebi, kot zgodbe, ki smo jih ujeli v nekem hipu življenja ljudi, in imajo v preseku nekega časa tudi potencial dokumentiranja stvarnosti in zgodovinskega spominjanja. (Str. 87.)

Tretji del knjige, razdeljen na številna podpoglavja, je najboljše, v njem pa se izriše podoba vsakdanjega življenja prebivalcev Ljubljane. Življenja različnih skupin so prikazana z rutinami, ki jih vsi, ne glede na naše statuse, starost, zdravje, bivanjske razmere ali druge okoliščine, živimo vsak dan. S tem obvladujemo potek vsakdanjika, rutine pa so lahko tudi taktika preživetja.

Prekinitve rutine je lahko zavestna odločitev posameznika, ki si želi spremembe, »zdrs v nov scenarij« (str. 115–116) pa se lahko zgodi zaradi spremembe prizorišča, zamenjave likov/oseb v naših življenjih in sprememb karier, starih rutin pa v teh primerih ne moremo ohraniti. Prekinitve starih rutin so bodisi zelene in dobrodošle, pogosteje pa povzročajo stisko in željo posameznika, da življenjski potek čim bolj postane enak prejšnjemu.

Avtorici v poglavju uporabita bogat vir raziskav, izvedenih v preteklosti, in izjemno različne zgodbe primerjata med sabo in jih umestita v rutine vsakdanjega življenja. Rutine, kot trdita avtorici, zaznamuje dvojnost. »Prav toliko kot z rutinami lahko dokazujemo našo emancipacijo, se lahko z rutinami utrjuje in prakticira zatiranje« (str. 166). To dvojnost avtorici povežeta v protislovno in dvojno vlogo socialnega dela, ki hkrati reproducira družbeno strukturo moči in dominacije, a ji tudi oporeka. Avtorici menita, da je to protislovje treba preseči, odgovor, kako, pa se skriva tudi v predstavljenih ljubljanskih zgodbah in usmeritvi socialnega dela, da zna sprejeti nepredvidljivost in skupaj z ljudmi išče odzive na izzive realnosti (str. 167).

Naj se tega zavedamo ali ne, ljudje z zgodbami konstruiramo ta svet, si ga razlagamo, v jeziku socialnega dela bi rekli tudi soustvarjamo. Vse življenje se vsebine naših zgodb spreminjajo, spreminja pa se tudi žanr, od trilerja in kriminalke do drame in komedije. Tudi prispevek avtoric v tej knjigi ta življenjski potek dobro prikaže, saj uporabljene zgodbe prikažejo vse generacije, od mladostnikov, ki na ulici preživljajo dneve po izključitvi iz šole, eksperimentirajo z drogami ali se spopadajo s šolskimi obveznostmi, in mladih staršev, ki se trudijo usklajevati družinsko in delovno življenje, do starih ljudi, ki smiselno polnijo svoje dneve ali pa osamljeni čakajo na stik z zunanjim svetom.

Anže Jurček